

**Житомирський медичний інститут
Житомирської обласної ради**

Кафедра природничих та соціально-гуманітарних дисциплін

Силабус

навчальної дисципліни

«Анатомія людини»

Рівень вищої освіти: перши (бакалаврський)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

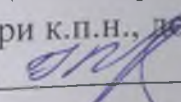
Спеціальність: 223 «Медсестринство»

Освітньо-професійна програма: «Екстрена медицина»

Вид дисципліни: обов'язкова

Мова викладання: державна

Форма викладання: денна

Затверджено на засіданні кафедри
природничих та
соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол №1 від «30» серпня 2021 р.
Завідувач кафедри к.п.н., доцент
Круковська І.М.

2021

1. Загальні положення

Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради прагне зберегти територію закладу місцем роботи та навчання для викладачів, співробітників і студентів, де немає будь-яких форм забороненої дискримінації та переслідувань. Якщо у вас є сумніви з приводу такої поведінки, зверніться до психологічної служби інституту (контактний телефон: 0412-46-19-62) або куратора групи.

З метою запобігання, виявлення та протидії академічного плагіату в наукових та навчальних працях викладачів, науково-педагогічних працівників інституту та студентів в закладі розроблено «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових і навчальних працях працівників та студентів Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради».

Порядок відпрацювання пропущених занять з поважних та без поважних причин студентами інституту регламентується «Положенням про порядок відпрацювання студентами Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради пропущених лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять».

Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради дотримується стандартів, які сприяють повазі і людській гідності в освітньому середовищі, академічній доброчесності та професіоналізму. Сексуальні провини і насильство у відносинах в будь-якій формі суперечать місії і основним цінностям інституту, порушують політику інституту. Якщо ви, або хтось із ваших знайомих постраждав від сексуального насильства, переслідування або сексуальної експлуатації, зверніться до психологічної служби інституту (контактний телефон: 0412-46-19-62).

2. Структура си­ла­бу­су на­в­чаль­ної дис­ци­плі­ни

2.1. За­галь­на ін­фор­ма­ція про ви­кла­да­ча

Назва дисципліни	Анатомія людини
Викладач ПІБ	Чернецька В.І. – асистент кафедри природничих та соціально-гуманітарних дисциплін, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист
Профайл викладача	http://zhim.org.ua/kaf_p_s_g.php
Контактний телефон	0961866279
E-mail:	vcsvetlana@gmail.com
Сторінка дисципліни	в системі інтранет
Консультації	<i>Консультації:</i> Вівторок з 14.00 до 15.00 <i>Онлайн комунікація з використанням відео-або аудіотехнологій (ZOOM, Viber, електронна пошта) в робочі дні з 9.30 до 17.30</i>

2.2 Назва навчальної дисципліни

«Анатомія людини»

2.3.Призначення навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Анатомія людини» є форма і будова організму людини, його складових органів та систем у зв'язку з їх розвитком і виконуваними функціями.

2.4.Мета вивчення дисципліни

Метою вивчення «Анатомії людини» є дати студентам достатній обсяг знань про будову організму людини в цілому, систем органів і окремих органів, тканин і клітинних структур та підготувати конкурентоспроможних, висококваліфікованих, компетентних фахівців, здатних вирішувати практичні проблеми і задачі діяльності у галузі охорони здоров'я із застосуванням положень теорій та методів фундаментальних, медичних та клінічних наук.

2.5.Завдання вивчення дисципліни

Завдання вивчення дисципліни «Анатомія людини» полягає:

- у набутті студентами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням будови тіла людини;
- у закладанні основ для вивчення студентами фізіології, пропедевтики клінічних дисциплін та формуванні умінь застосовувати знання з анатомії людини в процесі вивчення усіх клінічних дисциплін і в майбутній професійній діяльності.

2.6.Формат навчальної дисципліни

Викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного

навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи, онлайн консультування і т.п.

Формат навчальної дисципліни -очний.

2.7. Результати навчання

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти та Освітньої професійної програми підготовки бакалавра медсестринства «Екстрена медицина» дана дисципліна забезпечує набуття студентами загальних і фахових компетентностей.

Загальні:

- здатність навчатися та самонавчатися.
- здатність застосовувати знання на практиці.
- здатність працювати в команді та брати на себе відповідальність.
- здатність до абстрактного та аналітичного мислення й генерування ідей.
- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Спеціальні (фахові):

Застосовувати набуті знання з будови органів та систем людини, їх вікових, статевих та індивідуальних особливостей, топографо-анатомічних взаємовідносин органів і систем для:

- вміння обстежити хворих і постраждалих на наявність невідкладних станів.

Результати навчання, згідно профілю програми, після вивчення дисципліни:

- Знати і розуміти анатомію людини на рівні необхідному для досягнення інших результатів освітньої програми.

2.8.Обсяг та ознаки дисципліни

Вид заняття	Кількість годин
Лекції	30
Семінарські заняття / практичні / лабораторні	40
Самостійна робота	65

Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів/годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна\вибіркова
2021	1	1,2	223 «Медсестринство»	4,5/135	5	ПМК	Обов'язкова

2.9.Політика навчальної дисципліни

Положення про розробку силабусів навчальних дисциплін; Положення про дистанційне навчання, Положення про організацію освітнього процесу, Порядок ліквідації академічної заборгованості студентів, Положення про участь студентів у забезпеченні якості вищої освіти, Положення про порядок створення та організацію екзаменаційної комісії, Положення про порядок реалізації студентами права на вільний вибір навчальних дисциплін, Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових і навчальних працях науково-педагогічних, Положення про порядок проведення практики студентів, Положення про порядок відпрацювання студентами пропущених лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять, Положення про перезарахування навчальних дисциплін та визначення академічної різниці для студентів, Положення про академічну мобільність, Положення про диплом з відзнакою, Положення про внутрішнє забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення здобувачів вищої освіти та ін.

2.10. Навчально-методична карта дисципліни

Тиждень, дата, години, аудиторія	Тема основні питання (розкривають зміст і є орієнтирами для підготовки до модульного і підсумкового контролю)	Форма діяльності (заняття)/формат	Матеріали	Література, інформаційні ресурси	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
МОДУЛЬ I. Вступ. Тканини. Опорно-руховий апарат. Спланхнологія							
За розкладом	<p>Тема : Предмет і завдання анатомії. Анатомія кісток скелета та їх з'єднань.</p> <p>Анатомія людини – наука про форму і будову, походження й розвиток організму людини, його органів і систем. Системний опис форми, будови, топографії частин і органів тіла з урахуванням їх вікових, статевих, індивідуальних особливостей. Основні методи дослідження в анатомії.</p> <p>Загальні дані про скелет. Класифікація кісток. Кістка як орган. Компактна та губчаста кісткові речовини. Хімічний склад кістки.</p>	Лекція	Презентація	2, с. 5-18, 117-155.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу

	<p>Будова трубчастої кістки, її частин. Вплив спорту, праці, соціальних факторів та екології на розвиток і будову кісток скелету (черепа, тулуба, кінцівок). Характеристика відділів скелета.</p> <p>Поняття про Міжнародну анатомічну номенклатуру, її значення для вивчення анатомії та уніфікації вивчення науково-природничих і клінічних дисциплін.</p> <p>Основні анатомічні терміни. Анатомічні площини і осі.</p> <p>Класифікація з'єднань кісток. Види синартрозів. Синдесмози.</p> <p>Синхондрози. Діартрози (синовіальні з'єднання, суглоби). Додаткові компоненти суглобів.</p> <p>Класифікація суглобів. Типи суглобів.</p>						
За розкладом	<p>Лекція 2.</p> <p>Тема: <i>Анатомія скелетних м'язів</i></p> <p>М'яз як орган – визначення. Сухожилки, апоневрози. Допоміжні апарати м'язів: фасції,</p>	Лекція	Презентація	2, с. 160-162, 168-189.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу

	<p>синовіальні піхви. Основні дані про силу, роботу м'язів. Початок і прикріплення м'язів, їхня функціональна характеристика. Топографічна класифікація м'язів.</p>						
<p>За розкладом</p>	<p>Лекція 3. Тема : Анатомія органів травної системи. Загальна характеристика травної системи та її значення. Класифікація органів травлення. Топографія, відділи, будова стінки органів травного каналу: ротова порожнина – стінки, відділи, сполучення, будова зуба, молочні і постійні зуби, їхня характеристика. Будова та функції язика. Ротові залози. Топографія, будова та функції глотки, стравоходу, шлунку. Відділи, топографія та будова тонкої і товстої кишок. Функції. Залози: їх класифікація, загальний принцип будови, функції.</p>	<p>Лекція</p>	<p>Презентація</p>	<p>2, с. 413—416, 419-423, 428-440-442.</p>	<p>Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.</p>	<p>0</p>	<p>Згідно розкладу</p>

	<p>Великі слинні залози. Печінка: топографія, будова, функції. Відношення до очеревини. Внутрішня будова печінки. Жовчний міхур: положення, будова, частини, шляхи виведення жовчі. Підшлункова залоза: частини, топографія, будова, протоки підшлункової залози, підшлункові острівці, функції.</p>						
За розкладом	<p>Лекція 4. Тема: Анатомія органів дихальної системи. Загальна характеристика та значення дихальної системи. Верхні дихальні шляхи: зовнішній ніс, носова порожнина, їхня топографія, будова, функції. Нижні дихальні шляхи: гортань, трахея, бронхи, їх топографія, будова, функції. Дихальна частина: легені, їхня топографія, будова, вікові особливості легень, функції.</p>	Лекція	Презентація	2, с. 382-389.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу

За розкладом	<p>Лекція 5. Тема: Анатомія органів сечової системи Загальна характеристика та значення сечової системи. Класифікація будови органів сечової системи у зв'язку з функціональним призначенням. Топографія нирки, її форма, поверхня, краї нирки, ниркова ніжка. Внутрішня будова нирки. Сечові шляхи: сечоводи, їх топографія, частини, будова стінки. Сечовий міхур, топографія, частини, отвори, функції. Будова і топографія чоловічого та жіночого сечівника</p>	Лекція	Презентація	2, с. 494-497, 499-502, 517, 524.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу
За розкладом	<p>Лекція 6. Тема: Анатомія чоловічих і жіночих статевих органів Загальна характеристика статевої</p>	Лекція	Презентація	2, с. 515-524.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу

	<p>системи. Чоловіча статева система: органи, функції. Класифікація органів чоловічої статеві системи. Внутрішні та зовнішні чоловічі статеві органи.</p> <p>Жіноча статева система: органи, функції. Класифікація органів жіночої статеві системи. Внутрішні та зовнішні жіночі статеві органи.</p>						
За розкладом	<p>Лекція 7. Тема: Анатомія органів імунної системи</p> <p>Центральні органи імунної системи (первинні лімфоїдні органи). Червоний кістковий мозок. Жовтий кістковий мозок. Топографія, будова, функції. Вікові особливості кісткового мозку. Тимус (загруднинна залоза) Вікові особливості. Периферійні органи імунної системи (вторинні лімфоїдні</p>	Лекція	Презентація	2, с. 363-365.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу

	<p>органи). Селезінка. Лімфатичні вузли. Одинокі та скупчені лімфатичні (лімфоїдні) вузлики: топографія, будова, функції. Органи кровотворення.</p>						
<p>За розкладом</p>	<p>Тема 1. Анатомія кісток тулуба та та черепа і їх з'єднання</p> <p>Кістки скелету: хребці, ребра, груднина. Принцип сегментарності в будові осьового скелету. Загальна характеристика хребетного стовпа. Загальний план будови хребців. Особливості будови шийних, грудних, поперекових хребців, крижової, куприкової кісток.</p> <p>Класифікація ребер. Будова ребра і груднини. Вікові та статеві особливості будови. Вплив соціальних та екологічних факторів на будову кісток тулуба. Класифікація з'єднань хребетного стовпа. Суглоби хребетного стовпа. Хребетний стовп</p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія кісток тулуба та та черепа і їх з'єднання</p>	<p>2, с. 122-146. 4, с.26-34, 46-51.</p>	<p>Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: . Система та функції скелета. Схеми з'єднань кісток. Рухи у суглобах. Вікові та статеві особливості черепа</p>	<p>6 балів ІДРС 6 балів</p>	<p>Згідно розкладу</p>

	<p>у цілому.</p> <p>З'єднання грудної клітки, їхня характеристика, будова. Грудна клітка в цілому. Вплив спорту, праці, соціальних факторів, екологічних чинників на будову грудної клітки.</p> <p>Мозковий відділ черепа. Будова лобової, потиличної, клиноподібної, решітчастої, тім'яної кісток, їхня частини та утвори. З'єднання мозкового черепа.</p> <p>Лицевий відділ черепа. Будова кісток, що утворюють лицевий череп. Склепіння черепа, зовнішня та внутрішня основа черепа. Передня, середня та задня черепні ямки, очна ямка, кісткова носова порожнина.</p>						
За розкладом	<p>Тема 2. Анатомія кісток верхніх та нижніх кінцівок і їх з'єднання</p> <p>Верхня кінцівка: її відділи. Пояс верхньої кінцівки: ключиця, лопатка, їх будова. Вільна частина верхньої</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія кісток верхніх та нижніх кінцівок і їх з'єднання	2, с. 146-160. 4, с. 34-51.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Вікові, статеві особливості, специфічні риси	6 балів	Згідно розкладу

	<p>кінцівки.. З'єднання верхньої кінцівки.</p> <p>Нижня кінцівка: її відділи. Пояс нижньої кінцівки: кульшова кістка, її будова. Вільна частина нижньої кінцівки. Вікові, статеві особливості, специфічні риси будови кісток нижньої кінцівки. З'єднання нижньої кінцівки. Таз у цілому, статеві, індивідуальні особливості таза. З'єднання вільної нижньої кінцівки. Склепіння стопи.</p>				будови кісток верхньої кінцівки		
За розкладом	<p>Тема 3. Анатомія м'язів тулуба, голови та шиї</p> <p>Класифікація м'язів тулуба. М'язи спини. М'язи грудної клітки. М'язи живота. Біла лінія живота. Пупкове кільце. Черевний прес. Топографія ділянок живота. Пахвинний канал.</p> <p>Діафрагма – визначення. Частина діафрагми, отвори, їх вміст, трикутники.</p> <p>М'язи голови:</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія м'язів тулуба, голови та шиї	2, с. 168-179. 4, с. 51-57.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Топографія шиї: ділянки, трикутники, простори.	6 балів	Згідно розкладу

	<p>класифікація. Мімічні м'язи, характеристика. Жувальні м'язи, характеристика. М'язи шиї: класифікація. Поверхневі, середні та глибокі м'язи шиї, характеристика.</p>						
За розкладом	<p>Тема 4. Анатомія м'язів верхніх та нижніх кінцівок.</p> <p>М'язи верхньої кінцівки: класифікація. М'язи поясу верхньої кінцівки, характеристика. М'язи плеча, передпліччя, кисті. Фасції верхньої кінцівки..</p> <p>М'язи нижньої кінцівки: класифікація. М'язи поясу нижньої кінцівки, мязи стегна, гомілки, стопи. Фасції нижньої кінцівки. Топографія нижньої кінцівки: Вікові, статеві та індивідуальні особливості скелетних м'язів.</p>	Практичне заняття	<p>Методичні рекомендації до практичного заняття</p> <p>Тема: Анатомія м'язів верхніх та нижніх кінцівок.</p>	2, с. 179-189. 4 с.57-64.	<p>Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Топографія верхньої кінцівки Пахвова та ліктьова ямки</p>	6 балів	Згідно розкладу
За розкладом	<p>Тема 5. Анатомія органів травної системи.</p> <p>Ротова порожнина. Зуби. Частина зуба.</p>	Практичне заняття	<p>Методичні рекомендації до практичного заняття</p> <p>Тема: Анатомія</p>	2, с. 413—416, 419-423, 428-423, 440-	<p>Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.</p>	6 балів	Згідно розкладу

	<p>Постійні зуби. Молочні зуби. Терміни прорізування зубів. Піднебіння. Мигдалики. Язик. Ротові залози.</p> <p>Глотка. Зів, його межі. Лімфоїдне кільце глотки. Стравохід. Шлунок. Вікові особливості топографії і будови шлунка.</p> <p>Тонка кишка: її відділи. Дванадцятипала кишка. Топографія брижової частини тонкої кишки. Будова стінки тонкої кишки. Товста кишка: відділи. Будова стінки товстої кишки. Пряма кишка: частини, згини, топографія, будова стінки. Відхідниковий канал.</p> <p>Печінка. Топографія. Зовнішня будова Відношення до очеревини. Внутрішня будова. Функції печінки. Жовчний міхур. Шляхи виділення жовчі. Жовчна протока. Підшлункова залоза: частини, топографія, будова, функції. Протоки</p>		органів травної системи.	442. 4 с. 64-87.	Підготувати презентацію: Відношення внутрішніх органів до очеревини. Утвори очеревини: чепці, брижі, зв'язки, складки, ямки, заглибини.		
--	--	--	--------------------------	---------------------	---	--	--

	підшлункової залози.						
За розкладом	<p>Тема 6: Анатомія органів дихальної системи.</p> <p>Верхні та нижні дихальні шляхи. Зовнішній ніс: частини, будова. Носова порожнина: присінок, носові ходи, приносіві пазухи. Носова частина глотки. Гортань. Топографія. Будова гортані. Порожнина гортані. Голосоутворення. Трахея. Головні бронхи: топографія, будова стінки. Бронхове дерево. Вікові особливості трахеї, головних бронхів.</p> <p>Легені: топографія, зовнішня будова. Корінь легень. Частки, сегменти, часточки. Ацинус. Кровоносна система легень. Плевра. Пристінкова плевра, топографічні частини. Нутряна плевра. Плевральна порожнина. Середостіння. Органи середостіння.</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія органів дихальної системи.	2, с. 382-389. 4, с.87-103	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Межі плевральних мішків і легень. Середостіння.	6 балів	Згідно розкладу

За розкладом	<p>Тема 7. Анатомія органів сечової системи</p> <p>Нирка: топографія правої та лівої нирки. Зовнішня будова нирки. Відношення нирки до очеревини. Фіксуєчий апарат нирки. Ниркова ніжка. Нефрон – структурно-функціональна одиниця нирки.. Сечові шляхи. Малі та великі ниркові чашечки. Ниркова миска, будова стінки, функції. Сечовід. Сечовий міхур. Особливості топографії у чоловіків і жінок. Будова стінки сечового міхура. Жіночий сечівник. Чоловічий сечівник.</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія органів сечової системи	2, с. 494-497, 499-502, 517, 524. 4, с. 103-110.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Кровообіг нирки	6 балів	Згідно розкладу
За розкладом	<p>Тема 8. Анатомія чоловічих і жіночих статевих органів</p> <p>Внутрішні чоловічі статеві органи. Яечко. Передміхурова залоза. Сім'яносна протока. Сім'яний канатик, його складові. Сім'яний пухирець. Сім'явипорскувальна протока. Цибулинно-</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія чоловічих і жіночих статевих органів	2, с. 515-524. 4, с.110-125	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Промежин а: визначення, топографія. Сечостатева діафрагма. Тазова	6 балів	Згідно розкладу

	<p>сечівникова залоза. Зовнішні чоловічі статеві органи.</p> <p>Внутрішні жіночі статеві органи. Яєчник: топографія, зовнішня будова, внутрішня будова, зв'язки яєчника, відношення до очеревини, функції. Циклічні зміни будови яєчника, вікові особливості будови яєчника. Маткові труби. Матка. Піхва. Зовнішні жіночі статеві органи. Жіноча соромітна ділянка. Залози присінка. Клітор. Жіночий сечівник.</p>				діафрагма.		
За розкладом	<p>Тема 9.</p> <p>Центральні органи імунної системи (первинні лімфоїдні органи). Периферійні органи імунної системи (вторинні лімфоїдні органи). Селезінка. Лімфатичні вузли. Одинокі та скупчені лімфатичні (лімфоїдні) вузлики: топографія, будова, функції. Органи кровотворення.</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія імунної системи та органів кровотворення	2, с. 363-365. 4,с.155-161	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Анатомія органів кровотворення.	6 балів	Згідно розкладу

За розкладом	ПМК I						
МОДУЛЬ II. Серцево-судинна система. Ендокринна система. Нервова система. Органи чуття. Шкіра.							
	Лекція 8. Тема: Анатомія серця Загальний принцип будови та функції серцево-судинної системи. Компоненти судинної частини серцево-судинної системи: артерії, вени, судини гемомікроциркуляторного русла Лімфатичні судини. Топографія серця, форма, його положення, поверхні, краї, борозни. Внутрішня будова серця. Вікові аномалії серця. Велике і мале коло кровообігу.	Лекція	Презентація	2, с. 322-327.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу
За розкладом	Лекція 9. Тема: Анатомія артеріальних судин. Класифікація артерій. Основні закономірності розподілу артерій в організмі людини. Судини гемомікроциркуляторного	Лекція	Презентація	2, с. 335-348.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу

	<p>русла. Аорта, її частини. Висхідна частина аорти. Дуга аорти, гілки. Низхідна частина аорти: грудна аорта, черевна аорта. Загальні сонні артерії. Підключична артерія. Грудна аорта. Черевна аорта. Спільна клубова артерія. Магістральні артерії верхніх і нижніх кінцівок.</p>						
За розкладом	<p>Лекція 10. Тема: Анатомія венозних і лімфатичних судин. Класифікація вен. Корені і притоки вен. Поверхневі вени, глибокі вени. Верхня порожниста вена. Непарна вена. Нижня порожниста вена. Ворітна печінкова вена. Спільна клубова вена: корені, топографія, притоки. Венозні анастомози між системами верхньої та нижньої порожнистих вен і ворітної печінкової вени. Класифікація лімфатичних судин.</p>	Лекція	Презентація	2, с. 348-352, 362-367.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу

	Лімфатичні капіляри. Лімфатичні судини. Поверхневі та глибокі лімфатичні судини. Лімфатичні стовбури, протоки, вузли. Лімфатичні вузли грудної порожнини, живота, таза. Лімфатичні судини та вузли кінцівок.						
За розкладом	Лекція 11. Тема: Анатомія органів ендокринної системи. Загальна характеристика та значення ендокринної системи. Загальні принципи будови ендокринних органів. Визначення поняття «ендокринна функція». Структурні механізми реалізації дії гормонів. Класифікація ендокринних органів, їх будова та функції.	Лекція	Презентація	2, с. 273-297	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу
За розкладом	Лекція 12. Тема: Анатомія спинного мозку Провідна роль нервової системи в організмі, її значення для	Лекція	Презентація	2, с. 202-205	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу

	<p>інтеграції органів, систем органів в єдиний цілісний організм, у встановленні взаємозв'язків організму із зовнішнім середовищем.</p> <p>Класифікація нервової системи за топографічним та анатомо-функціональним принципом. Принцип будови нейрона. Класифікація нейронів. Нервові закінчення, синапс. Рефлекторні дуги. Сіра і біла речовина ЦНС. Нервові вузли. Біла речовина ЦНС. Нервові волокна, пучки, корінці. Топографія спинного мозку, його межі, центральний канал. Сегментарна будова спинного мозку. Зовнішня та внутрішня будова спинного мозку. Біла та сіра речовина.</p>						
За розкладом	<p>Лекція13. Тема: Анатомія головного мозку. Головний мозок. Відділи головного мозку: великий мозок, мозочок,</p>	Лекція	Презентація	2, с. 205-234	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу

	<p>стовбур головного мозку. Похідні ромбоподібного мозку: довгастий мозок і задній мозок (міст і мозочок). Ромбоподібна ямка. Середній та проміжний мозок.</p> <p>Кінцевий мозок: півкулі великого мозку. Кора великого мозку. Рельєф півкуль. Біла та сіра речовина кінцевого мозку. Бічні шлуночки: частини, топографія, сполучення.</p> <p>Провідні шляхи – визначення. Анатомо-функціональна класифікація провідних шляхів центральної нервової системи. Асоціативні, комісуральні, проєкційні провідні шляхи. Висхідні провідні шляхи, морфо-функціональна характеристика. Низхідні провідні шляхи, морфо-функціональна характеристика.</p>						
За розкладом	Лекція 14. Тема : <i>Анатомія периферичної та</i>	Лекція	Презентація	2, с. 237-251	Самостійно опрацювати теоретичний	0	Згідно розкладу

	<p>вегетативної нервової систем</p> <p>Компоненти периферичної нервової системи: нерви, нервові вузли, нервові сплетення, нервові закінчення. Загальний план будови нерва.</p> <p>Класифікація нервів. Спинномозкові нерви: утворення, склад волокон, гілки, відповідність до сегментів спинного мозку.</p> <p>Загальна характеристика черепних нервів. Спільні риси та відмінності будови черепних і спинномозкових нервів. Класифікація черепних нервів.</p> <p>Загальні закономірності будови та функції автономної частини периферичної нервової системи (вегетативної нервової системи). Морфологічні відмінності будови соматичної і вегетативної нервових систем.</p>				матеріал.		
--	---	--	--	--	-----------	--	--

<p>Морфологічні відмінності будови рефлекторної дуги соматичної та вегетативної нервової систем.</p> <p>Симпатична і парасимпатична частини вегетативної системи: морфологічні, функціональні відмінності, об'єкти іннервації. Морфологічні відмінності будови соматичної і вегетативної нервових систем. Морфологічні відмінності будови рефлекторної дуги соматичної та вегетативної нервової систем.</p> <p>Симпатична і парасимпатична частини вегетативної системи: морфологічні, функціональні відмінності, об'єкти іннервації.</p> <p>Центри вегетативної нервової системи в головному і спинному мозку. Периферичний відділ вегетативної нервової системи: вегетативні</p>						
--	--	--	--	--	--	--

	<p>вузли, нерви, вегетативні сплетення.</p> <p>Симпатична частина вегетативної нервової системи. Центри в спинному мозку. Симпатичний стовбур: топографія, класифікація вузлів, гілки.</p> <p>Парасимпатична частина вегетативної нервової системи. Черевна частина. Тазова частина. Нутрощеві сплетення.</p>						
За розкладом	<p>Лекція 15. Тема . Анатомія органів чуття Шкіра</p> <p>Анатомо-функціональна характеристика органів чуття. Периферичні сприймачі, провідники і кіркові центри аналізаторів, їх функціональна єдність. Орган зору. Орган слуху. Орган нюху. Нюхова частина слизової оболонки носа. Орган смаку. Смакові сосочки язика, їх топографія. Загальний покрив. Будова шкіри: епідерміс і дерма.</p>	Лекція	Презентація	2, с. 252-273	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал.	0	Згідно розкладу

	Похідні шкіри. Будова, топографія, функції молочної залози. Функції шкіри.						
За розкладом	<p>Тема 11. Анатомія серця.</p> <p>Топографія серця. Форма, положення серця. Зовнішня будова серця. Камери серця, їх будова. Клапанний апарат серця. Велике і мале коло кровообігу.</p> <p>Будова стінки: ендокард, міокард, епікард. Провідна система серця. Осердя, його будова. Артерії серця: права та ліва вінцеві артерії. Вінцева венозна пазуха серця. Симпатична та парасимпатична іннервація серця.</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія серця.	2, с. 322-326, 4, 134-141.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Проекція границь серця і клапанів на передню стінку грудної порожнини.	6 балів ІДРС 6 балів	Згідно розкладу
За розкладом	<p>Тема 12. Анатомія артеріальних судин.</p> <p>Дуга аорти, її гілки. Загальна сонна артерія: топографія, гілки. Особливості правої і лівої загальних сонних артерій. Зовнішня сонна артерія.</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: . Анатомія артеріальних судин.	2, с. 335-348, 4, 141-149.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Схеми магістральних артеріальних	6 балів	Згідно розкладу

	<p>Внутрішня сонна артерія. Підключична артерія. Артеріальне коло мозку. Артерії верхньої кінцівки. Пахвова артерія. Плечова артерія. Ліктьова артерія. Променева артерія. Артеріальні сітки. Поверхнева та глибока долонні дуги Грудна аорта: топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Черевна аорта: топографія, класифікація гілок. Гілки черевної аорти. Спільна клубова артерія. Внутрішня клубова артерія. Артерії нижньої кінцівки. Зовнішня клубова артерія. Стегнова артерія. Підколінна артерія. Передня та задня великогомілкові. Артерії стопи.</p>				судин великого кола кровообігу.		
За розкладом	<p>Тема 13. Анатомія венозних і лімфатичних судин. Верхня порожниста вена: корені, притоки, топографія, ділянки збирання венозної крові.</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія венозних і лімфатичних судин.	2, с. 348-352,362-367. 4, 149-160.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Схема магістральних венозних судин	6 балів	Згідно розкладу

	<p>Внутрішня яремна вена. Передня яремна вена. Непарна і напівнепарна вени. Нижня порожниста вена. Ворітна печінкова вена. Спільна клубова вена. Вени верхньої кінцівки: класифікація. Поверхневі та глибокі вени верхньої кінцівки. Вени нижньої кінцівки: класифікація. Поверхневі та глибокі вени нижньої кінцівки</p> <p>Лімфатичні стовбури, топографія, функції. Лімфатичні протоки. Лімфатичні вузли. Шляхи відтоку лімфи.</p>				великого кола кровообігу.		
За розкладом	<p>Тема 14. Анатомія органів ендокринної системи</p> <p>Щитоподібна залоза: топографія, будова, функції. Прищитоподібна залоза. Надниркова залоза. Топографія правої і лівої надниркових залоз. Ендокринна частина підшлункової залози. Гіпофіз.. Епіфіз</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія органів ендокринної системи	2, с. 273-297. 4, 125-134.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Класифікація залоз ендокринної системи	6 балів	Згідно розкладу

	(шишкоподібна залоза): топографія, будова, функції.						
За розкладом	Тема 15. Анатомія спинного мозку Зовнішня будова спинного мозку: борозни, щілини, потовщення. Співвідношення між хребцями і сегментами спинного мозку. Внутрішня будова спинного мозку. Центральний канал, біла і сіра речовина. Будова рогів спинного мозку. Біла речовина. Власний сегментарний апарат спинного мозку. Чутливий вузол спинномозкового нерву. Передні та задні корінці. Утворення стовбура спинномозкового нерву.	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія спинного мозку	2, с. 202-205 4, 161-167.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Оболони спинного мозку. Міжоболонні простори.	6 балів	Згідно розкладу
За розкладом	Тема 16. Анатомія головного мозку. Довгастий мозок: межі, зовнішня будова. Внутрішня будова. Міст: зовнішня будова. Внутрішня будова: сіра та біла речовина. Мозочок:	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія головного мозку.	2, с. 205-234. 4, 168-174.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Шлуночки головного мозку. Продукція	6 балів	Згідно розкладу

	<p>топографія, зовнішня будова. Внутрішня будова: сіра і біла речовина. Ромбоподібна ямка. Проекція ядер черепних нервів на поверхню ромбоподібної ямки. Четвертий шлуночок – порожнина ромбоподібного мозку, його стінки та сполучення. Середній мозок. Проміжний мозок: частини (дорсальна – таламічний мозок; вентральна – гіпоталамус). Частини таламічного мозку: таламус, епіталамус, метаталамус. Гіпоталамо-гіпофізарна система.</p> <p>Кінцевий мозок: півкулі великого мозку. Мозолисте тіло, склепіння, передня спайка. Нюховий мозок. Базальні ядра. Кора великого мозку. Рельєф півкуль великого мозку. Біла речовина півкуль: асоціативні, комісуральні, проєкційні, їх функції. Внутрішня капсула, частини, топографія.</p>				<p>спинномозкової рідини та шляхи її циркуляції.</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--

	Асоціативні, комісуральні, проєкційні провідні шляхи. Висхідні (аферентні) провідні шляхи: екстероцептивні, пропріоцептивні, інтероцептивні. Низхідні (еферентні) провідні шляхи: пірамідні, екстрапірамідні, кірково-мостові.						
За розкладом	<p>Тема 17. Анатомія периферичної та вегетативної систем нервової системи</p> <p>Будова спинномозкового нерву. Спинномозкові сплетення: шийне, плечове, поперекове, крижове. Грудні нерви.</p> <p>Загальна характеристика черепних нервів. Анатомія черепних нервів. Ядра, локалізація, вихід нерва із мозку, з черепа, гілки нервів, топографія, ділянки іннервації.</p> <p>Шийне сплетення. Плечове сплетення. Стовбури плечового сплетення. Класифікація гілок. Поперекове сплетення. Крижове</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія периферичної та вегетативної нервової систем	2, с. 237-251. 4, с.175-194.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Рефлекторна дуга – будова, функції, Відмінності соматичної і вегетативної рефлекторної дуг. Морфологічні відмінності будови соматичної і вегетативної нервових систем. Морфологічні відмінності будови рефлекторної	6 балів	Згідно розкладу

	<p>сплетення: утворення, топографія.</p> <p>Центри вегетативної нервової системи в головному і спинному мозку. Периферичний відділ вегетативної нервової системи: вегетативні вузли, нерви, вегетативні сплетення.</p> <p>Симпатична частина вегетативної нервової системи. Центри в спинному мозку. Симпатичний стовбур: топографія, класифікація вузлів, гілки. Парасимпатична частина вегетативної нервової системи. Черевна частина. Тазова частина. Нутрощеві сплетення.</p>				<p>дуги соматичної та вегетативної нервової систем. Симпатична і парасимпатична частини вегетативної системи: морфологічні, функціональні відмінності, об'єкти іннервації.</p>		
За розкладом	<p>Тема 18. Анатомія органа зору.</p> <p>Орган зору: топографія, будова, функції. Очне яблуко. Оболонка очного яблука, будова. Камери очного яблука. Кришталик, склисте тіло, водяниста волога. Акомодаційний апарат ока. Додаткові структури ока. М'язи очного яблука. Сльозовий</p>	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія органа зору.	2, с. 258-262. 4, с.200-206	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Провідні шляхи аналізаторів зору, нюху, смаку.	6 балів	Згідно розкладу

	апарат.						
За розкладом	Тема 19. Анатомія органа слуху і рівноваги. Шкіра. Частина вуха: зовнішнє, середнє, внутрішнє вухо. Зовнішнє вухо. Середнє вухо. Слухові кісточки. Слухова труба. Внутрішнє вухо. Кістковий лабіринт. Перетинчастий лабіринт. Будова шкіри: епідерміс і дерма. Похідні шкіри.	Практичне заняття	Методичні рекомендації до практичного заняття Тема: Анатомія органа слуху і рівноваги. Шкіра	2, с. 254-258, 267-270. 4, с.195-200, 207-212.	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Підготувати презентацію: Провідні шляхи аналізаторів слуху та рівноваги,.	6 балів	Згідно розкладу
За розкладом	ПМК II.		Питання для ПМК	-	-	40 балів	Згідно розкладу

2.11. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.
Форма контролю: залік.

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни «Геріатрія» здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної дисципліни, для оцінювання якої призначається 60 балів, і рейтингу з атестації (залік, ПМК) – 40 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті. Рівень знань оцінюється: **«відмінно»** – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% запитань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань; **«добре»** – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань; **«задовільно»** – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань; **«незадовільно з можливістю повторного складання»** – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань.

Підсумкова (загальна) оцінка курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєності теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 60 балів, і рейтингу з атестації (ПМК) – 40 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни «Анатомія людини»

Поточне тестування та самостійна робота									ІДРС	ПМК	Сума	Сума
Модуль 1									6	40	100	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9				
6	6	6	6	6	6	6	6	6				
54												
Модуль 2									6	40	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9				
6	6	6	6	6	6	6	6	6				
54												

Примітка: T1, T2...T9 – тема практичних занять згідно програми, ПМК – підсумковий модульний контроль

Оцінювання студента відбувається згідно «Положення про організацію освітнього процесу»

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Визначення оцінки ECTS	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74-81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64-73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35-59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01-34

2.12. Рекомендована література

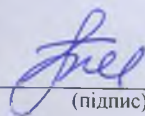
Базова:

1. Черкасов В. Г. Анатомія людини / Черкасов В. Г. , Кравчук С. Ю. – Вид. 2 –ге Вінниця: Нова книга, 2018. – 640 с: іл.
2. Анатомія та фізіологія з патологією: підручник: / за ред.: Я. І. Федонюка, В. Д. Волошина. - 3-тє вид., доп. і випр. - Тернопіль : ТДМУ Укрмедкнига, 2016. - 676 с.
3. Анатомія людини: націон. підруч. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV р. акр. , національний підпучник. Т.1 / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін та ін. - у трьох томах , 4-тє вид., доопрац. - Вінниця : Нова книга, 2015. - 368 с.
4. Павлюк Н. Л. практикум з анатомії людини / Н. Л. Павлюк// видав. Медицина, 2015. – 216 с.
5. Мартіні, Ф. Анатомічний атлас людини [Текст] / Фредерік Мартіні ; за ред. В.Г. Черкасова. - пер. з 8-го англ. вид. - К. : Медицина, 2011. - 128 с.

Допоміжна:

1. Малий атлас з анатомії: Переклад з 5-го польськ. вид. — ВСВ “Медицина”, 2011. — 136 с., 83 іл.
2. Сидоренко П.І. та ін. Анатомія та фізіологія людини: підручник. — 3-тє вид., випр. — К.: Медицина, 2011. — 248 с.
3. Анатомія людини: навч. посібник для студ. вищ. мед. навч. закл. освіти IV р. акр. / С. Ю. Кравчук. - Чернівці, 2007. - 600 с.
4. Атлас анатомії людини / Ф. Неттер ; За ред проф. Ю.Б. Чайковського ; пер.наук. пер. з англ. к.м.н. Цегельського А.А. - 2-е видання (українська редакція). -
5. Бобрик І.І., Ковешніков В.Г. Міжнародна анатомічна номенклатура. — К.: Здоров'я, 2001. — 328 с.

Викладач _____

(підпис)